

Види інформації за законодавством України

Ю.О. Гелич

кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права і процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

У статті на основі аналізу чинних нормативно-правових актів і результатів досліджень провідних науковців визначено види інформації за законодавством України.

В статье на основании анализа действующих нормативно-правовых актов и результатов исследований ведущих ученых определены виды информации по законодательству Украины.

The article is based on analysis of the existing regulations and results of leading researchers of a known scientists, also in the article disclosed types of information under the laws of Ukraine.

Ключові слова: інформація, інформаційні відносини, класифікація, види, відомості.

Постановка проблеми

Особливий напрям дослідження інформаційного права України пов'язаний із з'ясуванням правової сутності інформації як основного об'єкта інформаційних відносин. Науково-теоретичного та практичного значення набуває питання класифікації інформації. Адже від цього залежить обсяг прав та обов'язків учасників інформаційних відносин. Питання видової класифікації інформації актуалізувалося з набранням чинності законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію». Класична класифікація інформації, що фактично існувала з 1992 р. (рік прийняття Закону України «Про інформацію»), зазнала змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У цьому напрямі дослідження здійснювали свої розробки провідні представники інформаційно-правової науки, наприклад, А.І. Марушак, який аналізує інформацію як об'єкт доступу до неї громадян [1]. Інформаційно-правові питання державного управління в інформаційній сфері розкриває Ю.П. Бурило [2], правовий режим конфіденційної інформації як нетипового об'єкта цивільного права А.Г. Дідук [3], а загальнотеоретичні аспекти щодо особливого суб'єкта інформаційних правовідносин визначає О.С. Рождественська [4].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Однак зазначені та інші дослідники не розкривають питання класифікації інформації згідно з останніми змінами інформаційного законодавства України. З огляду на викладене, можна стверджувати, що існує необхідність наукового дослідження видової класифікації інформації.

Формулювання цілей статті

Метою цієї статті є розкриття теоретичних проблем класифікації інформації. Задля її досягнення визначаємо такі завдання: проаналізувати положення Законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію», а також погляди науковців і запропонувати видову класифікацію інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розпочати необхідно з нового визначення інформації, наведеного у ст. 1 Закону України «Про інформацію»: інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [5]. У попередній редакції закону та у Цивільному кодексі України інформація визначалася як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві,

державі та навколишньому природному середовищі.

Таким чином, потенційність збереження інформації на матеріальних носіях чи відображення в електронному вигляді розширює можливість для класифікації інформації за носієм: відомості (дані), зафіксовані на матеріальних носіях чи в електронному вигляді.

Генеральну класифікацію інформації у порівнянні з попереднім інформаційним законом також змінено. Виділено такі види інформації за змістом:

- інформація про фізичну особу;
- інформація довідково-енциклопедичного характеру;
- інформація про стан довкілля (екологічна інформація);
- інформація про товар (роботу, послугу);
- науково-технічна інформація;
- податкова інформація;
- правова інформація;
- статистична інформація;
- соціологічна інформація;
- інші види інформації.

За таким поділом, на жаль, неможливо визначити єдиний критерій для подібної класифікації інформації, оскільки багато понять пересікаються за змістом, наприклад, правова інформація та податкова тощо. Звернемо увагу, що до переліку видів інформації включено екологічну інформацію.

Відповідно до нової редакції Закону України «Про інформацію» інформація про фізичну особу (персональні дані) – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [5, ст. 11]. Це визначення ідентичне закріпленому в Законі України «Про захист персональних даних» [6, ст. 2], що набрав чинності з 1 січня 2011 року.

Офіційний сайт Державної служби України з питань захисту персональних даних пропонує класифікацію персональних даних за різними критеріями:

- за природою відомостей:
- об'єктивні відомості про фізичну особу (біометричні дані, стан банківського рахунку тощо);

- суб'єктивні відомості про фізичну особу (автобіографія, характеристика, матеріали атестації, опис особистих якостей фізичної особи, досє тощо);

- за джерелами відомостей:

- відомості, що містяться в первинних та інших джерелах про фізичну особу;
- за способами обробки відомостей:

- відомості в алфавітно-цифровому форматі;

- відомості в графічному форматі;

- відомості у фото- та кіно-, аудіо- та відеоформаті тощо;

- за формою обробки відомостей:

- відомості на паперових носіях;

- відомості на електронних носіях;

- відомості на магнітних носіях;

- відомості на оптичних носіях тощо;

- за вимогами до обробки відомостей:

- відомості, щодо яких застосовуються загальні вимоги обробки відповідно до закону;

- відомості, щодо яких згідно із ст. 7 закону застосовуються особливі вимоги обробки (расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях і професійних спілках, а також відомості, що стосуються здоров'я чи статевого життя тощо);

- за зв'язком із фізичною особою:

- відомості, що стосуються фізичної особи безпосередньо (особова справа працівника, запис у базі даних медичного закладу, банківський рахунок фізичної особи тощо);

- відомості, що стосуються фізичної особи опосередковано (реєстраційний запис про право власності на об'єкт нерухомого майна, записи відеоспостереження у громадських місцях, записи про технічне обслуговування автомобіля тощо) [7].

Відсутність поділу інформації про фізичну особу на дані загального характеру і вразливі персональні дані в нормах законів України «Про інформацію» та «Про захист персональних даних» на сьогодні є очевидною проблемою, тим більше, що подібний поділ пропонується у міжнародних документах [8].

На нашу думку, зазначена вище кла-

сифікація не дає деталізації категорій відомостей про особу, що відносяться до персональних даних. Фізична особа може, але не зобов'язана встановлювати режим обмеженого доступу до інформації, яка їй належить або її стосується. Тому з цієї причини не зовсім коректним слід визнати віднесення інформації про фізичну особу автоматично до конфіденційної.

На сьогодні маємо класифікацію, відповідно до якої за порядком доступу інформація поділяється на відкриту та інформацію з обмеженим доступом. Відкритою вважається вся інформація, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

Нині новим видом інформації для вітчизняного інформаційного законодавства є публічна інформація. На жаль, важко встановити критерій для визначення спільновидового поняття до поняття «публічна інформація». За аналогією з цивільним правом визначати приватну інформацію неможливо. Хоча необхідність ухвалення Закону України «Про доступ до публічної інформації» зумовлена потребою забезпечення чіткого дотримання ст. 34 Конституції України стосовно свободи інформації, зокрема під час встановлення грифів обмеження доступу на інформацію, якою володіють органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Тому можна вважати поняття «публічна інформація» близьким до змісту поняття «відкрита інформація».

Публічна інформація визначається як відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених Законом України «Про доступ до публічної інформації» [9, ст. 1].

Новим у інформаційному законодавстві є введення до видів ІзОД, крім конфіденційної й таємної, ще й службової інформації [9, ст. 21].

Інформацією з обмеженим доступом є та, шкода від оприлюднення якої переважає суспільний інтерес у її отриманні та становить загрозу національній безпеці, обороні, запобіганню злочину тощо. До інформації з обмеженим доступом належить конфіденційна, таємна та службова інформація.

Проблемним є питання співвідношення права на доступ до публічної інформації та права власника ІзОД на її захист. У Законі України «Про доступ до публічної інформації» проблемним є питання щодо критеріїв обмеження доступу до інформації: «шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні» [9, ст. 6]. Розроблення чітких критеріїв для визначення співвідношення шкоди та суспільного інтересу є складним.

До інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені такі відомості: про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення; а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти та культури населення; про факти порушення прав і свобод людини і громадянина; про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб та інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів і міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умов отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно.

Зазначене положення не поширюється на випадки, коли оприлюднення або надання такої інформації може завдати шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобіганню злочину.

Не належать до інформації з обмеженим доступом декларації про доходи осіб та членів їхніх сімей, які претендують на зайняття чи займають виборну посаду в органах влади та обіймають посаду державного службовця, службовця органу місцевого самоврядування першої або другої категорії [9, ст. 21].

Конфіденційною інформацією є інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Не може бути віднесена до конфіденційної інформація, що була отримана або створена розпорядниками інформації.

Таємною є інформація, доступ до якої обмежується виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету та неупередженості правосуддя, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству та державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом таємницю.

Службовою є інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішньовідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробленням напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень, а також інформація, зібрана в процесі оперативно-розшукової, контр-

розвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбаченої нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [9, ст. 21].

Зміст поняття «службова інформація», викладений у Законі України «Про доступ до публічної інформації», а не в Законі України «Про інформацію», дає підстави для висновку про те, що фактично йдеться не про окрему специфічну категорію ІзОД (як визначає Закон України «Про інформацію»), а про публічну ІзОД, тобто, про інформацію, що перебуває у віданні суб'єктів владних повноважень. Це ускладнює розуміння норм інформаційних законів стосовно доступу до різних видів інформації.

Закони України «Про захист персональних даних», «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації» вступають у суперечність у частині визначення процедури розкриття персональних даних у випадках, коли вони становлять суспільний інтерес. Адже власне Закон України «Про захист персональних даних» не містить узагалі підстав для поширення персональних даних.

Зазначимо також, що Закон України «Про доступ до публічної інформації» та інші нові інформаційні закони не містять поняття «публічна особа». Хоча й Закон України «Про захист персональних даних» у нормі: «персональні дані фізичної особи, яка претендує зайняти чи займає виборну посаду (у представницьких органах) або посаду державного службовця першої категорії, не належать до ІзОД, за винятком інформації, яка визначена такою відповідно до закону» [9, ст. 5].

Нова редакція Закону України «Про інформацію» не містить норм, що стосувалися визнання інформації об'єктом права

власності. Тому за цим критерієм класифікувати інформацію не будемо.

Висновки

У цілому за результатами проведеного аналізу можна зробити такі висновки. Запропонована новим інформаційним законодавством основна класифікація інформації

не містить єдиного критерію для поділу, багато понять пересікаються за змістом.

Новим у інформаційному законодавстві є введення до видів інформації з обмеженим доступом, крім конфіденційної й таємної, ще й службової інформації, яка стала еквівалентом колишньої конфіденційної інформації, що є власністю держави.

Список використаних джерел

1. *Маруцак А.І.* Інформаційне право: доступ до інформації: навчальний посібник / А.І. Маруцак. – К. : КНТ, 2007. – 532 с.
2. *Бурило Ю.П.* Організаційно-правові питання державного управління в інформаційній сфері: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ю.П. Бурило. – Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2008. – 18 с.
3. *Дідук А.Г.* Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / А.Г. Дідук. – Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2008. – 21 с.
4. *Рождественська О.С.* Особливий суб'єкт інформаційних правовідносин (загальнотеоретичний аспект): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / О.С. Рождественська. – Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2009. – 19 с.
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» від 13.01.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 10.
6. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – С. 481.
7. Довідка з офіційного сайту Державної служби України з питань захисту персональних даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zpd.gov.ua/indexDovidkaInfo.html>
8. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 р. // Офіційний журнал L 281, 23/11/1995. р. 0031 - 0050 / Переклад Центру перекладів актів Європейського права при Міністерстві юстиції України.
9. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 10.